

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE
KIADJA A DÁVID FERENC EGYIET

Alapította: Dr. BOROS GYÖRGY.

Dr. Carpenter Esflin József

Az unitáriusok nem kötöttek írásbeli szerződéssel világszövetséget s az unitáriusok világszövetsége mégis létezik. Önkénytelenül született ez meg ama közös eszme, közös cél alapján, mely ott áll mindnyájunk előtt akár Angliában vagy Amerikában, akár Japánban vagy Kínában, akár az ősi fészkekben: Olaszországban vagy a kis Erdélyben élünk. S csodálatosképen a mi unitárius eszméink és elveink annyira hasonló *jellemet* fejlesztettek ki bennünk a közelben és távolban, a felsőbb és alsóbb körökben, a szegényeknél és gazdagoknál egyaránt, amilyent egyetlen más felekezet sem mutathat fel. Innen van az, hogy a mi jól esik, örömet szerez az unitáriusoknak a világ bármely kis zúgában: öröme lesz az az egésznek s a mi csapás és bánat az egyik helyen, csapás és mély bánat az az egész világ unitáriusai között.

Az angol unitáriusokat nagy csapás érte s e csapás, az e feletti mélységes bánat a miénk is. Az angol unitáriusokat, az angol tudományos életet nagy csapás érte, mély gyász borította, mert f. évi június 2-án a mennyei szerető Atya magához szólította *dr. Carpenter Esflin József* tanárt 82 éves korában. Akik őt személyesen ismerték, s akik a nagy tanítómesternek lábainál ültek — bármely fajhoz vagy felekezethez tartoztak is — mindnyájan elismerték, hogy ő az unitárius tiszta eszméknek, hitelveknek, az unitárius világos felfogásnak, önzetlen emberi szeretettől áthatott szívnek, a gyöngédséggel párosult, határozott jellemnek a megtestesülése volt. Oda emelkedett ő a vallásos és tudományos világban nagy tanítómesterei: Channing, Parker, Tayler Jakab, dr. Martineau és világhírű

barátai : Dr. Drummond, Beard, Renan és Pflleiderer sorába. Nem-hogy mi, de még az ő közvetlen közelében élő angol lapok sem érznek elég erőt magukban dr. Carpenter sokoldalú munkálkodásának és szeplőtlen jellemének megfelelő méltatására.

Dr. Carpenter 1844 okt. 5-én született régi angolszász családból. Apja és nagyapja fényes nevet biztosítottak a tudományos élet mezején ; nagynénje, Carpenter Mária, korának legnagyobb filantropistája volt úgy, hogy a jótékonyág, az emberszeretet terén működők előtt ma is példánykép. Dr. Carpenternek mintegy családi öröksége volt a tudományok iránti szomjúsága; a szabadelvű, elfogulatlan gondolkozás, az emberszeretés, megbecsülés és a jótett gyakorlása. Az ifjú Carpentert a kizárólag száraz tudományos búvárkodásnál inkább vonzotta a vallásos és erkölcsös étellel átitatott, áthatott tanulmányozás. A száraz tudomány lehet fitogtatás, nem sok értékű hírnevet szerző magamutogatás, de a lélekkel, lelkesedéssel folytatott vallás-erkölcsei vizsgálódás átalakítja az életet s hasznos, boldogító egyházilag és társadalmilag. Az önző élet a legutálatosabb, az önzetlen pedig a legmagasztosabb. Ezt az elvet vallotta. Ily gondolatokkal lépett Londonban a Manchester New College nevű theologiai intézetbe. Felette szorgalmas, s valósággal apróékos volt tanulmányaiban. Az erdélyi fiúk közül Simén Domokosnak és Benczédi Gergelynek volt tanulótársa, kiktől nemcsak kedvesen emlékezett meg mindig, hanem szorgalmukat is felette dicsérte. Kilenc évig pap volt Cliftonban és Leedsben, de már 1876-ban tanárnak hívták meg abba a Collegeba, melynek kiváló növendéke volt. Ezt szolgálta élete végéig, mint tanár 1906-ig, mint igazgató 1915-ig, mint *elnök* haláláig. Tanított ótestamentumi tárgyakat, egyháztörténelmet, hébernyelvet, de leginkább szeretett foglalkozni a vallástörténettel összehasonlító vallástudománnyal és az evangéliumokkal. Mintegy 16 tudományos terjedelmes munkája jelent meg, melyek közül több idegen nyelvekre is le van fordítva.

Dr. Carpenter tudományos működése mellett több évig volt elnöke a Britt és Külföldi Unitárius Társulatnak és a nemzetközi konferenciának s mint ilyen nemcsak kereste a külföldi számottevő egyénekkal az összeköttetést, hanem azokkal a barátságot ápolta is. Egész életén át a béke embere volt s azt hitte, hogy a nemzetközi testvériség érzetének a művelése által ellensúlyozni lehet a politikusok áldatlan munkáját. Az erdélyi unitáriusokat és a magyarokat, mint a művelt népek sorába magát felküzdenni törekvő fajt, nagyra becsülte s a világháború kitérésekor is az fajt nagyon szívének, hogy erdélyi testvéreinek is szenvedniök kell, minthogy a magyarokat is belekényszerítették a világegedelembé. A békekötések után nem szünt meg erdélyi és magyar testvérei érdekében otthon és külföldön munkálni. Sok időn keresztül csak vágyott, de nem jöhetett Erdélybe, hogy itteni testvéreit színről-színre megismerhesse ; 1910-ben azonban, mikor Dávid Ferenc születésének emlékére 400-ados zsinatot tartottunk Kolozsvárt és Déván, előre jelezte, hogy okvetetlen itt lesz.

El is jött s jó részt az ő befolyásának tulajdoníthatjuk, hogy a Berlinben tartott nemzetközi konferenciáról mintegy 104 angol és amerikai unitárius jött el e zsinatra. Alig lehetne elfeledni, mily élénk érdeklődéssel kérdezősködött az akkor már készen levő kolozsvári főiskolánkról, helyzetünkről s munkálkodásunkról. Valamint még arra is jól emlékezünk, hogy amidőn az akkor már idős embernek azt ajánlottuk, hogy ne mássza meg a meredek Déva várát, erős elhatározással mondta: „De oda már felmegyek!” S másnap magas, nyulánk]alakja, — volt magyar tanítványai sorában — csendesesen haladt, míg elérte a tetőt.

Dr. Carpenter, „a nagyrabecsült tanítót és barátot, a hitbéli atyát“ 80 éves korában volt tanítványai nagy ünneplésben részesítették; a mestert szeretetük és hálájuk jeleivel elhalmozták, köztük a magyar tanulók is. Ez ünnepeltetést tekintette ő élete egyik legszebb eseményének. Ekkor érte a legnagyobb kitüntetés is, mert ez alkalommal *öt egyetem* — angol, amerikai, sweitzi — ajándékozta meg tiszteletbeli doktori címmel és hívta meg az oxfordi egyetem is, hogy előadásokat tartson az összehasonlító vallástudományból.

Dr. Carpenter nemcsak tudományos, hanem mély vallásos szellemű ember is volt; őt nemzetiség, politikai és vallási meggyőződés sohasem választott el másoktól, azonban minden munkálkodását és saját egyéniségét is teljesen azonosította az unitárius egyházzal. Az egyházban a legaprólékosabb részletekre is kiterjedt figyelme. A tudományos, nagytekintélyű ember mindig kész volt prédikálni, nemcsak ünnepélyes gyűlések alkalmával, mint dísz-szónok, hanem egyes kis egyházközségekből, sőt szorványban is. Nem egyszer prédikált 10—12 ember előtt imaházakban vagy családi istentiszteleteken és kötelességét ilyenkor is úgy igyekezett végezni, mintha egy londoni nagy gyülekezet előtt állana. A bibliából úgy olvasta a prófétákat, evangelistákat és apostolokat, mintha ő maga is próféta, evangélista, vagy apostol volna; a zsoltárok olvasásánál kitört belőle a költői lelkesedés, Jézus szavainál a szerető gyöngédség. Sokan mondták, ha a papok úgy olvasnák a bibliát, mint ő, több templomjáró lenne. Prédikációiban azzal a felelősséggel és tekintéllyel beszélt, amely érzi, tudja minden szavának a súlyát és értelmét, aki ismeri az emberi szívnek titkát és a bánatnak rejtelmes mélységét. Erős értelmi erejének a komoly és áhíftatos vallásosság s a tiszta erkölcsös élet adták meg a zamatját.

A missziói munkálkodás minden ágában, a vasárnapi iskolák szervezésében és irányításában tevékeny részt vett s mivel tudta, hogy mindezekre anyagi erő is szükséges, nemcsak a sajátjából áldozott, hanem alapok létesítésében, gyűjtésében is nálánál nagyobb buzgóságot senki ki nem fejtett. A szegényügy felkarolását minden gyülekezetben sürgette, a szegények és csüggedők mellett szeretett ott állni. Meglehetősen módos ember volt; háza ajtaja nyitva állt barátai és tanítványai előtt. Különösen tanítványait szerette maga körül látni minden vasárnap este. Nem egy kellemes és élvezetes ilyen estét töltöttünk családjá körében, hol igazán nem tudtuk eldön-

teni, ki volt kedvesebb: a ház fennkölt lelkü urnője, Buckton Alice Mária, kivel 1878-ban kötött házasságot, vagy az igazán lekötelező, szelídlelkű anyós, avagy maga a házigazda, akiben ilyenkor sohase a tanult, széleslátókörű, kötelességtudó professzort láttuk, hanem a szív, a tiszta jellem emberét, a sorsunk iránt komolyan érdeklődő *jó barátot*. Dr. Martineau Skotiában, dr. Carpenter Észak-Angliában, az angol tavak mellett tartottak nyári lakásokat s tanítványaikat egymás közt megosztva, két-két hétre, négyenként magukhoz hívták vendégül. Ilyenkor dr. Carpenter kedves családjával együtt másztuk a hegyeket, tettük a kirándulásokat gyalog, kocsin vagy vonaton. Ily alkalmon lehetett megismerni dr. Carpenter és családja igazi vendégszeretetét, ilyenkor vettük észre, hogy e komoly tudós valóban a *szív embere*, ki valódi mértékletes életével, tiszta erkölcsi lényével a jótékonyaságból kifogyni sohase tudott.

Ezt a kiváló, egészséges szervezetű embert, a f. évi május havában kapott betegsége letörte s június másodikán örökre búcsút mondott a földi életnek. Életéről elmélkedve, nekünk, kik tanítványai voltunk, sok kedves emlék jut eszünkbe, de — és ebben nem kételkedem — leginkább áthat, elfog mindnyájunkat a dr. Carpenter iránt megőrzött *szeretetünk és őszinte hálánk* érzete.

Az angol unitáriusokat nagy csapás érte dr. Carpenter Estlin József elvesztésével. A veszteség nemcsak az övék, nemcsak a tudományos világé, az a mienk is. Őszintén osztozunk bánatukban, résztveszünk az egyház és család gyászában. Ő érette, a megdicsőült férfiert, üdvösségéért imádkozunk és emlékéit lelkünkben szeretettel őrizve, áldva áldjuk mi is — erdélyi unitáriusok.

Csifó Salamon.

oo

Próbálja ki, hogy mennyit tud ezekből a kérdésekből megfelelni — a gyermeke.

Kérdezzük ki otthon gyerekeinket, hogy hányra tudnak felelni az alábbi kérdések közül, s aztán a feleleteket, röviden leírva, küldjük be a szerkesztőségbe. A helyesen megfelelők között egy szép könyvet fogunk kisorsolni. Legyünk azonban lelkiismeretesek, s ne mi feleljük meg a kérdéseket gyermekeink helyett, mert akkor nem fognak tanulni belőle egyáltalán. Íme a kérdések:

1. Hány részből áll a Biblia és mit jelentenek a nevek?
2. Hány könyvből, műből áll a Biblia?
3. Mi volt a neve Lót feleségének és mi történt vele?
4. Kinek volt a fia Salamon, a zsidók nagy királya?
5. Meg volt-e Jézus kereszttelve?
6. Hány tanítványa volt Jézusnak s mik voltak a neveik?
7. Melyik a két legfőbb parancsolat?
8. Ki ölette meg Keresztelő Jánost?
9. Hol született Pál Apostol?
10. Tanítványa volt-e Pál apostol Jézusnak?

E kérdésekre a feleleteket Szent-Iványi Sándor lelkészhez kell beküldeni július hó végéig.

TŰZHELY MELLETT

Brassai emlékére.

(Ünnepi óda halálának 30-ik évfordulójára.)

1.

Ünnepre föl, te drága szent Sionnak
 Síró harangja, csüggeteg kebel!
 Mi lett belőlünk? — Hagyj békét e húrnak,
 Mindenből az lesz, amit érdemel.
 Rontásnak romlás csak a bére,
 Egyébre gondolj: építésre.
 Könnyben vagy vérben? Élet minden élet,
 Csak sose sajnáld, ontsd a verítéket.

2.

Könnyből fohász, fohászból vértézet lesz,
 S a könny? Hiában az se hullt soha.
 Megváltó ostor kell az embereknek,
 Az Ur csak a gyávákhoz mostoha,
 A kishitűkhöz, csüggedőkhöz,
 A benne bízni nem merőkhöz,
 De jeleképpen szent szeretetének
 Küld egy-egy Brassait a nemzedéknek.

3.

Hogy minek küldi? Büszke fáklafénynek,
 Csillagsugárnak a nagy éjszakán,
 Bizonyságnak, hogy a kik másért éltek,
 Élni csak azok éltek igazán.
 Hogy minek küldte? Trombitának,
 Halott felrázó harsonának,
 Hogy a ki míg élt csak tanított, intett,
 Haló porában is tanítson minket.

4.

Ki és mi is volt csak Brassai bácsi?
 Egy koponya. Maga egész világ.
 S egy érző szív, amelynek dobbanási
 Éretted vertek, magyar ifjúság.
 Csodás talány az idő kerekén
 Egy vénember, ki nem volt sohse vén.

Híres tudós, a tudománya tenger,
Daróc alatt arany szív, aranyember.

5.

Ki és mi is volt csak Brassai bácsi?
Tudós? Lehet. Belőle kitelik.
A mindenség sem éppen óriási,
S csöppenként minden hordó megtelik.
De mit használ a sok, ha másé?
A kölcsönként tudás tudás-é?
Otthon forrt must a Brassai tudása,
Egy nemzet itta s lón föltámadása.

6.

Száz éven át de nem élt itt hiába
„A tudománynak, elmésségnek és
A logikának ez a Góliátja“.
Minden betűje nemzetépités.
Mi csak vártunk a délizsánkra,
A klavir-mester állt a sánkra.
Mi benn ültünk a boldog óra vártán,
Ő órként állott künn a hideg vártán.

7.

S hogy tanított? Belőlről nő az ember
S csak fokról-fokra, tömni nem lehet.
A szikrát adja mindig csak a mester
S ne fujja-fujja folyton a tüzet.
Gyűjtson ha szikra! Föl csak bátran,
Csak bizalom a koponyákban!
Ne várjon támaszt senki, mint a bálvány,
Álljon ki-ki a saját maga lábán.

8.

Álljon ki-ki keményen meg a lábán!
Nagy praeceptor, halljuk mi hangodat,
Ólomvitézid állnak még a vártán,
S jaj ha nem állnak, az a kárhozat,
Elvész a nép, ha tudománya
Se szomjas már, ha élni gyáva.
De örökélet van számára írva,
Ha meg a merre a praeceptor írta.

9.

Amivel írta, rája vall a festék,
Ahogy kötődik, Sokratesre vall,
A sava-borsa mind-mind görög termék,

Csak *ülni* nem tud, úgy látszik, magyar,
 Huszáros merszü ötlet-ember,
 Ha látja baj van, rajta, nyergel,
 A betű neki nem kényelmes karszék :
 Hajrá, legény, a táltosokból van még !

10.

A táltosokból, legény, mi maradt még ?
 A könny s az út, mely próbák közt vezet.
 Nem halljátok az Úr vérző keresztjét
 Hogy sír : Péter, szeretsz-e engemet ?
 Uram, ne kérdezz, látod lelkemet.
 Megtántorodva is szerettelek.
 Ha éhesen, ha rongyosan, ha fájón,
 Állíts Uram a hova keltek s állom.

11.

Ünnepre föl te drága szent Sionnak
 Síró harangja, csüggeteg kebel.
 Mi lett belőlünk ? Hagyj békét e húrnak,
 A mestert kérdezd meg, hogy mit felel :
 Meglesz mindennek, meg a bére,
 Gondolj te csak az építésre,
 Könnyben vagy vérben ? Élet minden élet,
 Csak sose sajnáld a szent veritéket.

Pálfi Márton.

Az aranyos mesél.

Az Aranyos lassan, méltóságteljesen hömpölyög medrében.

Itt-ott szeliden végigmosdatja langyos vizével a partot, mint amilyen szeliden, gondos félenkséggel csak szerető anya bánhat hattyúleányával. Aztán tovább indul. Mint akinek biztos, határozott célja van s messze még az út odáig. Néhol sziklába ütközik. Ezeknek az utonálló, de kedves és cseppet sem veszedelmes lovagoknak a házában ez megszokott, szaporán ismétlődő eset. Az Aranyos kecsesen surran mellettünk tovább s legfeljebb, ha szelid habot csipkéz pár méternyire a viz síma tükrén. Néha-néha meg-megáll. Pihenőt tart. Aztán magához öleli a szomszédos, karcsú patakokat, ép úgy, mintahogy szerelmes szívek szokták magukhoz ölelni a szerető szívét.

Az Abrud, a Verespatak, a Jára, még tovább a Hesdát, már messziről kellek feléje vékony gyiktestüket. S az Aranyos mindehhez hű tud lenni, ölelő karokkal fogadja, színes mesékkal andalítja s mikor magába zárja őket, a testvérhabon összeölelkeznek s rég letűnt százak, ezredévek történelmi kelnek életre a habok muzsikájában.

Az Aranyos mesélni kezd.

Csak hallgatni kell tudni. A mese-ár megindult s száll, dagad, hullámzik, rohan, messze mérföldeken, szántókon, mezőkön, erdőkön, bérceken, tej-út hófehérjén, bolygók bolygásán is túl. Öreg havasokról, csodaszarvasokról, pogány rajongókról, kopjás harcosokról, kincskereső ösről, daliás időkről, hitves szerelmekről, megejtett szivekről, nap delelőjéről, napfogyatkozásról. Csak mesél, csak mesél, hol az Ezüsthegyéről, hol az Ararátról, hol a Nemeréről és sohasem apad ki a bőséges forrása, mindennap új és új meséket talál ki s napenként új mesével fogadja hol a kis Abrudot, hol a Verespatákat, hol a Jára vizét s száz mese árával szalad a Marosba, Marosból Tiszába s e nagy magyar folyóból bele a szőke Dunába.

Tegnap a Jára patak vizével üzent a gyalui havasok felé, fel a Vigyázóra, tegnapelőtt meg ő kapott üzenetet Isten gyönyörűséges csodarejtekeiből, a Szent László hasadékból. Ma az Abrudnak mesél. Színes, gyönyörű mesét, izzót, mint a kánikulai meleg s erjesztőt, mint mikor a must forr a vincellér ház előtt.

Az Abrud mintha megállt volna, hallgatott. A füvek tágra nyitották zöld sejtjeiket, a virágok széttárták szirmaikat, a fák lombjai elcsendesedtek s még a szellő susogása is elpihent ebben a pillanatban.

De hogy is ne némulna el minden zaj, mikor szomszédos, szomszédjukról, a felséges szikla királyról, az ősi híres Detonátáról búgnak a habok. Zúgtak, búgtak, mint mikor sok kis magyar falu templomtornyának harangja egy halk crescendóba csendül össze.

És szállt, szállt a mese s régi időkről regélt a mese-ár.

Amikor még neve sem volt az Aranyosnak, amikor még a rómaiak sem hívták Aranyosnak, amikor a Nagy-Magyaralföld síkján még ott villogott talán a tenger kék vize s az irdatlan erdélyi erdős rengetegét hatalmas szarvasbikák s még hatalmasabb bölények verték fel rettentő bögéssel.

Ma már tudjuk, hogy mikor és mikép volt, de akkortájt azt hitték, hogy talán-talán épen csak nem régiben teremtette Isten a földet s az idő gyors vágatása miatt nem tudta még ékességekkel sem felruházni, sem mindenféle szép szabályos formákkal ellátni, sem emberekkel besokasítani. De itt, a mai Erdély földjének formálásakor nagyon eltűnődhetett, igen megszerethette ezt a különösen változatos, kies, gyönyörű földdarabot s ahogy a tengerszemű Szent-Anna-tó ma is bizonyosság emellett, egy-két könnyecseptet is hullajtott reája. Elég az hozzá, hogy Erdély földjét szive szeretetébe fogadta s ünnepi csokros bokrétának szánta a teremtés nagy művére. Bársonyos zöld füvet vetett a kopasz földre, százszerű buja virágokkal színesítette be a széles lapályt, vízzel keresztelte utakkal szegélyezte, fákkal tarkította, lepkékkel és énekes madarakkal népesítette, hogy színnel, dallal, muzsikával tegyék hozsánnássá ezt a drága földet. Én azt hiszem, hogy itt volt az igazi Éden, én azt hiszem, hogy ezt a földet szánta paradicsomkertnek az Ur s itt akarta örökre boldogá tenni az ő kedvenc fiának, Manturnak a népét, aki pedig az

ősi szél zúgása, Thonuzoba imája s históriás emlékü táltosok regéje szerint a szkithák, húnok legősibb ősapja, a legrégebbi nemzetségű hiunjak vagy hunyorok daliás királya volt.

— Rég volt. Messzi évezrek multak el azóta. Népek, törzsek, törzsek nemzetségek hullottak sírba, császárok, faraók balzsamos teste porlatott porrá, világok tüntek el és új világrészek keletkeztek, de Mantur királynak s csodálatos népének, a mennyei birodalmat ostromló íjjasoknak s „Isten ostorának“ és vitéz tetteiknek az emléke örökkön fennmarad, élni fog. — Rég volt, nagyon rég, mondta az Aranyos.

Az Abrud is rábólintott:

— Rég volt, nagyon rég lehetett. Már azt sem tudhatjuk, ugy-e, hogy mi történt Mantur utódaival?

— Dehogyan nem. Azt is elmesélem, válaszolta az Aranyos.

És folyt tovább a mese árja, mint a folyam, ahogy hömpölyög, hullámszik, mezőkön, réteken, falvakon, városban, időközön s idők végtelenségén át.

— Mantur hunyor királynak volt egy csodálatos szépségű leánya, — mondta az Aranyos. — Atának hívták. Szép volt, mint az Isteni teremtés gondolata, szép volt, mint az édesvízi tengerek megejtő lótosz-virága, szép volt, mint a legszebb pünkösdi biborrózsa, szebb volt minden Vénusznál, szebb költők és szobrászok elképzelésénél, mert Ata olyan gyönyörűségeen szép volt, mintha az Isten is a maga öröme, gyönyörködtetésére teremtette volna.

— De Ata nemcsak szép volt, Ata bátor is volt, mint egy vadkan és hős, mint Mantur, az édes apja, a hunyorok nagy királya. És szerette az erdőt, a hegyeket, a hűs kristályvizeket, szerette a madarak dalát, az ég mosolygását, a csillagmíriádokat s a kék horizontot. Olyan nagy volt benne a szeretet, mint az isteni akarat az egész világ felett s egyetlen szívben sem égett annyi tűz, mint az övében.

— Egy napon azt mondta az Ur a csodálatos szépségű királyleánynak: „Halld most szavaim szép Ata! Megteremtém az eget, megteremtém a földet, világosságot szórtam rá és ékességekkel ruháztam fel, embert formáltam a magam hasonlatosságára. Téged is szültelek a föld bámulatjára, de mindez csak kísérlet, próba még, a teremtés nincs befejezve, még évezrekig formálni, gyurni, alakítani fogom a földet s az embereket is évezrekig cserélgetni fogom, úgy, hogy aki tegnap még a földön volt, holnap már a föld mélyében lesz vagy trónusom lépcsőjén nyeri el hűséges alattvalóim legnagyobb kegyét. De téged, hűséges leányom, már most fel akarlak oldani a földi bolyongás alól, földet és örök halhatatlanságot adok neked és ivadékaidnak s neked adom a legszebb földdarabot, amit csak eddig megteremtettem.

— Indulj hát utnak innen az Amur vidékéről, vedd magad mellé tejmerő leányaidat, íjjhordozó szolgálégyeidet s eredj napnyugot felé, ahol a levegőt is enyhébbé teszem s színesébbé a tájat. Te

ugy is szereted az erdők hús árnyát, szeretsz a nappal játszani s éjjel szerelmet szöni a szőke holdvilággal. Eredj, amíg kívánja a szemed s ahol megállnál, ott zengi hév imát hozzám s én megáldom azt a földet jószágom minden teljességével.

Ata az isteni szózat hallatára ősi szokás szerint megérintette homlokával a földet, csókkal illette hős atya-urát, Mantur királyt, aztán összeszedte hű leányzóit, vitéz daliáit, minden marháját s elindult az Ur parancsára napnyugot felé.

A föld már sokszor megfordult akkor még friss tengelye körül, amikor Ata királynő a mai Erdély földjére érkezett. Hegyeket hág-tak, rónákon rohantak, hives csermelyeknél hűsítették szomjukat, de oly igen-annyira egyetlen föld sem tetszett meg neki, mint ez a minden kincsekkel tüneményes természeti szépségekkel gazdagon, bőven megáldott kis darab Erdély.

— Legyen tied a szív minden zsolozsmája, fáradt sóhajunk is legyen hálaadás, mert ilyen gyönyörű helyre vezetél ó teremtő Uram, — rebegette a könnyező lelkű Ata királynő. Karjait az ég felé tárta, mint két himes oszlopot, szemei pedig tágra nyitak a boldog örömtől.

Az Ur meg ekkép szólt: „Termővé és gazdaggá teszem e tájat s utódaid késő-késő ezrek mulva is áldani fogják hosszú utadat. Neked pedig messzi időkhöz megnyujtom életed fonalát s hogy a hosszú uttól fáradtan rengő szép tested hűs hullámokban fürdethesd, himes folyammal szegélyezem friss jószágaid. Arannyal, napfényvel itatom a vizét, aranyhomokkal hintem be medrét s színes virágok magvaival hintem be partját.

Az aranyos elhalkult egy percre.

Az Abrud is elrévedezett.

Mélységes, sóhajos csönd volt.

Mikor a mese árja újra belerengett a csendbe, az Aranyos így folytatta:

— Így és ezért teremtett az Ur kegyelme engem. Hogy habjaim langyos, hűs csókkal fürdessék Ata királynő drága gyöngytestét, hogy kellemes itallal oltsam pihegő szomját s hogy aranyfövényemmel gazdaggá tegyem leányait, fiait.

A madarak vidám-repesőn szelték szárnyaikkal a lenge levegőt.

A dombok, hegyek némán emelkedtek az Aranyos háta mögött, mintha ezzel a némaságukkal is hódoló tiszteletüket fejezték volna ki.

— És mi történt azóta Atával s a bátor hunor nemzetségével? — kérdezte tovább az Abrud.

— Ata és népe az Ur különös kegyéből sok esztendőket töltöttek az Aranyos vidékén, sokasodtak és szaporodtak, lakályossá tették a lankás hegyoldal, termékenyebbé a völgyeket s boldog békeességben éltek minden fiaikkal, leányaikkal. Aranyország volt kies jószáguk s még gondolatban sem gondoltak semmilyen jöhető veszedelmekre. Vigasságosan voltak s alig vették észre, mikor tul a kék hegyeken hatalmas porfelhőből dárdák, lándzsák ágaskodtak

ki s egy ismeretlen új néptörzs vágatott pej paripán országuk felé. Ata megfuvatta a kürtöket, összegyűjtette a kőfegyvereket, dárdákat, fejszékét, glédába állította összes szolgálóit és szolgálóleányait s úgy várta a közelgő idegeneket.

— Vajjon jó barátsággal vagy ellenséges indulattal jönnek-e? — Kérdezte önmagától.

— Vajjon jó barátsággal vagy ellenséges indulattal mentek-e — sóhajtottak maguk elé a hegyek, vizek, füvek is megtorpant félelemmel.

A dárdás, kopjás idegenek bizony ellenséges indulattal törtek Ata népe ellen.

— A délceg és szép királynő, aki csiszoltkő-kertjében, bőrökkel diszes harci öltözékében most százszor szebb és százszor királyibb volt, még jámborul kérdezte a jövevényektől:

— Kik fiait vagytok és mely járatban jöttetek?

Az idegen vezére dölyfösen felelte:

— Országot jöttünk venni.

Ata sértett büszkén, de tudatos nyugotdan válaszolt:

— E föld az én és jámbor népem földje. Ez nem eladó ország. Tovább pedig az útát északra is nyugatra is megtaláljátok.

A vezér gőgösen felelt:

— Ha nem adod, majd másképp vesszük meg. Dárdáink, fejszéink éle fogja ráútni a pecsétet az alkura. — S azzal megkezdődött a hunyorok s a föld gyomrából előszálló idegenek ádáz küzdelme Aranyországért.

— Ata népe körülfogta imádott királynőjét. Szolgáló leányai voltak a testőrök s deli leventéi a hős csatárok. Az ellenség száma összemérhetetlenül sokkal nagyobb volt. Mint a pelyva úgy ömlöttek szét Ata harcosai között. Minden hősi elszántság, minden harci virtus megtört sokadalmukon. Ata hős vitézei pedig, mint a rőt levelek az őszi fáról, úgy hullottak szanaszét. A végén már csak szolgáló leányai védték szépséges királynőjüket. Férfias erővel, saját testükkel fedezték a borzalmas ütközetben. De a hős leányzó ereje is megtört. Már alig néhány százan, aztán alig néhány tizen állották csak a kemény csatát. A győzelem reménye teljesen elveszett. Királynőjük élete is Isten oltalmában volt.

— De az Ur most is megmutatta a maga erejét. Csoda történt. Hatalmas robajlás, éjsötét ég-vihar dördült bele az emberek küzdelmébe. Ha Ata királynő nem vehetett diadalt a váratlan, hirtelen előtört idegeneken, az Ur diadalt vett rajtuk. Ha az imént még annyian voltak, mint a pelyva, most éppen oly sűrűn hullottak halomra. Holttest holttesten feküdt. De még állt a nagy csata.

— Mikor a kopják, kőfejszék már a királynő koráll-testébe csaphattak volna, az Ur egyetlen hatalmas dőrejjel véget vetett a galád tusának. Egyik pillanatról másikra, fegyvereikkel vérszomjaikkal együtt kővé meredtek az imént még egymást öldöklő harcosok. S ahogy egymásba furódtak óriás kődárdáik, úgy hajlottak egymásra a megkövesedett holttetemek is.

A fák már nem susogtak halk nessel sem.

A fűszálak elvérezték chlorofill zöldjüket.

Az Abrud patak könnyeket sirt.

És az Aranyos is befejezte ezt a szomorú történetet. Csak ennyit mondott még:

— Ata királynő és az idegenek óriás kősirhalmát később Detonátának nevezték el. A Detonátán pedig még most is látszanak és látszani fognak még évezrek multán is a gyilkos dárdák, kopják és a harcosok megkövült óriás teste. A hatalmas bazalt oszlopok, az egymásra hajló élek ennek a harcnak nyomait mutatják. Az a zugás, különös, érdes hang pedig, amelyet néha-néha hallani lehet a Detonátán s körülötte, az az Ata királynő kővé vált lelkének sóhaja, sirása, ég felé esdő könnyörgő imája.

A víz medrében felmorajlottak a fehérre mosott kövek. A habok összetorlódtak egy csúcsos testü, gyilkos tekintetü szikla körül.

*

A város felől, ahol még van némi maradványa a régi gazdagságnak, amelyet Ata királynőnek köszönhet a környék, egy idősebb férfi s egy fiatal gyerek jöttek az Aranyos felé.

A gyermek így szólt a férfihez:

— És mond apám, mi mikor jöttünk erre a vidékre?

— Jaj, fiam, azt nem lehet megmondani. A monda szerint az őseink már több ezer évvel ezelőtt itt laktak s talán hiunjoknak, vagy, ahogy a meseírók mondják, hunyoroknak hívták. De egyszer jött egy új nép, az elpusztította őseinket s csak azok menekültek meg közülök, akik a harc idején a barmokat, állatokat őrizték a távolabbi sziklákon, hegyeken. Ez a pár hirmondó idők folyamán aztán újra elsokasodott s benépesítette ismét nemcsak a régi vadregényes, aranyhegyek övezte vidéket, de unokáik már a messzi zöld völgyeket, tulnan-túli réteket is ellepték. Így tartja a monda és erről mesél az Aranyos is, ha néha-néha melegebb sütésű napokon álmodó lelkü, rajongó szívü városlakók jönnek partjaihoz, hogy elűzzék robotos napjaik bágyasztó gondjait.

Az apa és fia tovább mentek.

Csak az Abrud állt, lassította meg rohanását keskeny völgyében.

A nap sugarai pajkosan kacérkodtak a víz tükrén. Játszta, kergetőztek az aranyhalakkal, aranyhomokkal. Az aranyhomok rászáradt csillogó testükre s visszaverődő fényük messzire beszitálja a kék hegyeket, kék hegyeknek boldog-bus országát.

S. Nagy László.

ooooooooooooooooooooo|ooooooooooooooooo|oooooooooooooooooooooooooooo

Küldjétek gyermekeiteket minél főbben a középiskolába és ne vessétek meg a kereskedelmi és ipari pályákat!

NŐK VILÁGA.

Apám sírjánál.

Már csak a lelke lát . . .
Vágyva keres szemem — s néma hanton pihen.

Szólítana ajkam . . .
S hangtalan könnyekkel kérdezzet a szívem.

Fölissza e halom
Szomjasan, harmatként, fölissza-e könnyen?

Vagy lesír a mélybe,
Porladó szivedre forró, fájó könnyem . . . ?!

Én édes jó Apám!
(Itt rezeg most hangod rég hallott zenéje.)

Bús emlékezésnek
Virrasztós mécsétől enyhül a sír éjje?

Pihenésre némult
Sorstól kínzottaknak jó az örök álom?
Begyógyúl ott a seb,
Mint a világ ütött, — ott a másvilágon?

Lobogó szívlángnak
Melynek éltetője: Szeretet, Akarat
Jutalom a sarló
Ős halál kezében, mellyel szivet arat?

Nyugalom-e ott lennt
Elfeledni mindent: miért keblünk vérzett . . .
Vagy jobb a keresztet
Vonszolva itt vinni, ha sújtol a végzet?!

Oh de mért faggatlak?!
Vigasztalan e sír s Te nem, nem vagy Te itt! . . .
Mintha szólítanál . . .
Megremegek; érzem lelked reám tekint.

S mintha dal dalolna . . .
 Uj reményritmusát szívem veri halkan:
 „Bizzál az Istenben“
 Én édes jó Apám! Te bízatsz e dalban.

Ürmösi Károlyné.

Unitárius nő a szószéken és az életben.

A nőt már többé nem kell emáncipálni. Legtöbb nagy dologban eddig sem kellett. Mindig megállotta a maga helyét, ha arra került a sor. Két külföldi unitárius nőről akarunk szólni.

Egyik bolgár, másik finn. Az Toplitzkyné, ez Lappaláné. Annak is ennek is az ura papságra készült Amerikában. Szép sikerrel kezdték meg munkájukat. Megnősültek. Toplitzkynének három, Lappalánénak négy gyermeke született. Mikor a munkájok javában folyt, a férfiak meghaltak s a nők a nehéz, kemény sorssal bátran szembe néztek. Nemcsak gyermekeiket gondozták és nevelték a maguk emberségéből, hanem a gyülekezeteket is.

Toplitzkynéről majd máskor fogunk szólni, mert a bulgárok közelebb vannak hozzánk, jobban is ismerjük őket, hiszen egy bolgár ifju a mi teológiánkon végzett, egyházainkat látogatta.

Lappaláné Amerikában lakik és Virginia állam Minnesota nevű városában végez olyan papi munkát, ami érdemes nemcsak minden nő, hanem minden férfi figyelmére is.

Minnesotában van az anyaegyház s Alango és Idington községekben a leányegyházak.

A finnek különös természetű emberek. A lutheránus egyházhoz tartoztak s ma is sokan ragaszkodnak a régi ortodox hithez, de nagy részök már azt tartja, hogy jobb egyház nélkül élni. Ezeknek volt szükségük új vallásra s ezek jöttek rá, hogy az unitárius vallás teljesen kielégíti az ők lelki szükségöket.

A Lappala család érdeme ez a szerencsés fölvilágosodás. 1912-ben fogtak munkához. A férj Bostonban végezte a teológiát s csakhamar megismerte az unitárius vallást és megkezdette nem könnyű misszióját. Virginia államban az unitárius vallást kevés helyen ismerték. Minnesota városban ő és neje vezette be a vallást s nekik kellett megteremteni az imaházat, papilakot s a gyülekezetet. 1924-ig folyt a kemény munka, de addig még csak ment, mert a férj és feleség kezet fogva dolgozott. 1924-ben a férj meghalt s a három gyülekezetet és négy gyermeküket feleségére hagyta. Szerencsésük volt, hogy papi lakról már nem kellett gondoskodni s a derék asszony nem sokáig habozott. Nekifogott a papi munka folytatásának. Siker koronázta, mert a mivelte finnek között néhány vezető férfi vállalta a pénzkezelést, az elnöklést és egyéb napi munkát. Lappaláné folytatta a papit. Minnesotában prédikál havonként kétszer Alangóban és Idingtonban egy-egy vasárnap.

Kezdetben csak néhányan hallgatták, de most már 100 vagy annál is több hallgatója van. Az anyaegyházban a hívek száma 500.

Érdekes, hogy a finnek más helységbe is elhívják. A munkája fokozatosan szaporodik, mert Amerikában a finnek száma 360.000. Nagy részök már jól tud angolul, s most azon fáradoznak, hogy angol-nyelvű istentiszteletet is tartsanak.

Az amerikai unitáriusok nagy érdeklődéssel kísérik ezt az új mozgalmat s azt remélik, hogy rövid idő alatt nagy gyülekezetekben fogják hirdetni az unitárius hitet.

A mi nőink is megállják a helyüket, ahol alkalom kínálkozik. Közelebbről Aradon Dávid Albertné urnő fogott hozzá ottani híveink lelkes vezetéséhez s csekély számú iparos tanuló oktatásához. Mi ehhez csak azt mondjuk az irás szavaival: az alkalmat áron is megvegyétek. A talentumot nem kell elásni, hanem forgatni kell alkalmas módon, hogy fényesedjék.

Szünidei ingyen nyaraltatás.

Az Unitárius Közlöny is közzétette volt májusi számában, a Romániai Magyar Kisebbségi Nők Központi titkárságának felhívását Erdély magyar társadalmához, melyben azt kérte, hogy egészséges vidéken lakó családok kolozsvári gyermekeket, kiknek szüksége van nyaralásra, a nyári szünidőre vendégül lássanak.

Ma örömmel közölhetjük, hogy a felhívás nem volt pusztában elhangzó szó, — mert mintegy 120 család hívott meg nyaralni gyermekeket.

A levelek egytől-egyig, meleg magyaros vendégszeretetről tesznek tanubizonyoságot s mindenik hangsúlyozza, hogy a vendégül látandó gyermeket, mint családtagot fogják tekinteni s úgy testi, mint szellemi és erkölcsi gondozását szívesen vállalják.

Minden magyar asszony, ki szívéen hordozza a következő generáció ügyét, örömmel láthatja e nemes célu akció várakozáson felüli szép sikerét és nekünk unitárius asszonyoknak különös gyönyörűségünkre szolgálhat, hogy a meghívó családok aránylagosan tekintélyes száma, mintegy 20 unitárius.

Ezeknek pedig fele papi család.

Boldog büszkeséggel halljuk e hirt mindnyájan, kik közülünk, unitáriusok közül fennjártunk a nyaraltatást rendező bizottság főhadiszállásán. Kovács Dezsőné ajánlotta fel lakását e célra, hol hosszú asztalon kiterített árkospapírokon van sorba írva a sok, meghívó család neve és jóságos szívé asszonyok sok tapintattal rendezik el, hogy melyik gyermek hova jusson.

A gyermekeikkel jövő szülők egymásnak adják a kilincset. Aki nem tudja megfizetni az utiköltséget, annak még azt is adják, — akiknek nincs meg az előírt csekély ruha- és fehérneműkészlete sem — azt felruhazzák.

A báró Huszár Pálné vezetése alatt álló magyar nők központi titkársága másfél évi munkássága sok szép eredményre tekint már vissza, — de a leggyönyörűbb siker eddig a nyaraltatási akció, — mert itt most a központi lelkes munkások felhívása viszhangra dobbantotta az egész erdélyi magyar társadalom szivét.

A nyaraltatási akció megszervezésének oroszánrészét Kovács Dezsőné és két tanárnő, leánya Sulyok Istvánné és báró Mannsberg Margit végezték. Mi unitárius asszonyok boldogok lehetünk, hogy a központi titkárság vezetőségében olyan asszony képvisel, mint amilyen Mikó Lőrincné, ki fáradságot nem ismerve, a szó legszorosabb értelmében éjjel nappal kitartó lelkesedéssel végzi a vállalt munkát, mert még az éjjeli vonattal utazó gyermekek indulásánál is ott van.

A vidéki nyaraltatási akcióval karöltve, az itt Kolozsvárt maradó gyermekek számára is lesz gondoskodva megfelelő üdülésről. Ennél az akciónál is sok lelkes unitárius asszony nevét kell megjegyeznünk: Csifó Salamonné, Papp Domokosné, Pataky Jenőné, Borbély Istvánné és Ürmösy Józsefné egyaránt kivették részüket a munkából. Így örömmel állapíthatjuk meg, hogy ahol emberbaráti munkára van szükség, ott az unitárius asszonyokra mindig számítani lehet.

A kolozsvári unitárius asszonyok hálás köszönetet mondanak, azon vidéki unitárius asszonytestvéreiknek, kik nemes szándékuk megvalósításában segítségükre siettek. Elsősorban derék papjaink jó feleségeinek, kik jó példával jártak elől. Legyenek áldottak érette.

oooooooooooooooooooo|oooooooooooooooooo|oooooooooooooooooooo

Tanítsuk gyermekeinket a pénz megbecsülésére

Hányszor, de hányszor fordul elő ez a tárgy beszélgetés közben, tanácskérésként, sőt panaszképpen is. Talán néhai jó Ádám apánk és Éva anyánk is ezen gondolkoztak, miután a paradicsomból kiveretve pénzvalutára kényszerültek. A kis Kain, vagy a még kisebb Ábel nem lehettek különbek, mint a mai Jancsik, Jóskák és Mariskák, s bizonyára ép annyit kínozták a szüleiket két leire való krumplicukorért, mint a maiak. Komolyan beszélve, azonban, ez a tárgy igen-igen fontos. A gyermek egy-két leus pazarlása holnapra két-háromszáz, sőt annak tízszeresére is megnövekedhetik, s akkor fog a leg súlyosabbá válni, amikor felnevelő szülei már nem állanak mellette, hogy könnyelmű pénzszórásában megintsék. De sok könnyel és verítékkel szerzett föld úszott már el a második, vagy harmadik generáció kezén, pedig talán nem a korcsma, nem is a kártya vitte el, hanem egyszerűen a könnyelműség, a pénz értékének meg nem értése, s következőképpen meg nem becsülése. De hát hogyan segíthetünk rajta? Megtaníthatjuk-e gyerekeinket a pénz megbecsülésére? Egy dolog biztosnak látszik az eddigi tapasztalatok alapján:

egyszerűen nem adni a gyerekeknek pénzt, még nem fogja őt megtanítani annak értékére. Ha felnőtt s kézhez kapja örökségét, két kézzel fogja szórni majd, hogy kipótolja a hosszú éveket, mikor nem juthatott pénzhez. Az sem segít sokat, ha örökösen rájuk a gyerek fülébe, hogy „becsüld meg a pénzt“, „ki a fillért nem becsüli, sokra nem érdemes“, — mert a gyerek nem filozófus, aki a neki mondott mély szavak igazságán töpreng. A legbiztosabb módszernek látszik, ha a gyerek gyakorlatból, tapasztalatból tanulja meg a pénz értékét. Ezért nagyon ajánlatos föleleveníteni a régi jó cseréperselyeket, hogy hadd gyűjtsön ott az a gyerek nyuszira, labdára, pergettyűre, miegyébire. S a gyűjtésre alkalmat kell neki adni. Hadd végezzen kisebb-nagyobb munkákat a ház körül, a kertben, s szerezz meg saját keze munkájával azt a 4—5 leut, amit majd a perselyébe rak. Egy jóismerősöm mondotta volt egyszer: „Szívesen adnék 100 leut annak, aki a fiának 25 leu megszerzésére alkalmat adna!“ Csak akkor fogja az a gyerek megbecsülni a pénzt, mikor saját tapasztalatából fogja megtanulni, hogy milyen nehéz dolgot az megszerezni. Aztán alkalmat kell adni a gyerekeknek, mikor már érettebb korba cseperedett, hogy bepillantasson a gazdaság, vagy a háztartás pénzügyi titkaiba is. Tanulja meg, hogy a mindennapi kenyér megszerzése micsoda nehéz fáradtság, számítás és kalkuláción nyugszik. Mindenek felett pedig, mint mindenütt, úgy itt is, a szülők magatartása a legfontosabb. Ha ők meggondolva és okosan élnek, példát adnak gyerekeiknek is hasonló életmódra. Vagyonszerzés, de a mindennapi megélhetés is, nem minél több pénz összehordásában éri el célját, hanem annak, ami meg van okos beosztásában. Egy semmiségre ki nem adott leu annyi, mint egy nyert leu. „Költs egy kicsivel kevesebbet, mint amennyit szerzesz“ — ebben áll a nyugodt megélhetésnek, sőt a sikernek is a titka.

Ha gyerekeinket meg tudjuk tanítani a pénz megbecsülésére, olyan örökséget hagyunk rájuk, mely sok aranyból és sok ezüstnél többet ér.

Sz. I. S.

ooooooooooooooooooooo|ooooooooooooooooooooo|ooooooooooooooooooooooooo

Ima fiatal emberek számára.

„Ó Isten, mi Atyánk, emberi szíveknek örök vizsgálója, segíts minket a Te mennyei közelségedbe jutni igazságban és őszinteségekben. Hadd legyen a mi vallásunk telve örömmel és a mi Tégedet imádásunk természetes. Erősítsd és növeld a mi bámulatunkat minden iránt, a mi tiszta és igazságos dolog, csökkentsd bennünk a képmutatásra való hajlamot és írtd ki szívünkbelől az alakoskodást. Bátoríts minket, hogy törekedjünk felülemelkedni a közönséges életmódon, tedd, hogy inkább válasszuk a nehezebb igazat, mint a könnyebb hamisat utaink közül, hogy sohase elégedjünk meg fél-igazsággal, mikor az egészét is megnyerhetjük. Áldj meg minket azzal a szent bátorsággal, mely minden nemes és méltó iránt való

felbúzdulásunkból fakad; mely megakadályoz minket, hogy behódoljunk a gonosznak és megalkudjunk az igazságtalansággal; mely nem ismer félelmet, mikor az igaz és a nemtelen kelnek harcra egymással. Órizz meg minket, hogy könnyelműek és frivolak legyünk az élet nagy és szent dolgaiban. Adj új kötelekeket barátaink szíveihez és új alkalmakat nekik szolgálatokat tehetni. Hangold ragaszkodásra a szívünket azok iránt, akik mosolyogva néznek az Élet szemébe, s taníts meg elnézőknek, sőt rokonszenvezőknek lennünk azokkal szemben, kik sopánkodnak és jajgatnak színe előtt. Taníts meg minket igaz boldogságot és tiszta örömet találni minden mókás és vidám dologban, de fordítsd el lelkünket, zárd be füleinket attól, a mi durva écelés, vagy káromkodás. Segíts minket a mi munkánkban és a mi játékainkban egyaránt, hogy tegyük magunkat erős testüekké, erős lelküekké és tiszta erkölcsüvé, hogy testületünk nevét saját magaviseletünkkel emelhessük és még tiszteltebbé tegyük. Segíts, hogy West Point hagyományaihoz méltóan, a Te nagy nevedben rejülő parancsolatokhoz igazán ragaszkodva jussunk mindig közelebb és közelebb Tehozzád. Kérünk Téged ezekre az emberiség nagy Barátjának és Mesterének nevében. Ámen“.

Ezt az imát a West Point (Amerika) katonai főiskola növendékei választották magukénak közakarattal.

Fordította : Sz. I. S.

○○○○○○○○○○○○○○○○○○○○|○○○○○○○○○○○○○○○○○○○○|○○○○○○○○○○○○○○○○○○○○

Vidám percek.

Idők jele. — *Tanító:* (rendkívül éleseszü tanítványához) Móric, mennyi lenne 5000 leunak a nyolc százalékos kamatja hat hónap alatt?

— Semmi felelet.

Tanító: Mi az, te nem tudod megmondani, Móric?

Móric: Dehogyan, de manapság az ember szóbasem áll harminc százalékon alúl.

* * *

Mester: Ki törte be az ablakot, amíg nem voltam itthon?

Jancsi: Jóska csinálta, mesteruram; lehajolt, amikor fejen akartam hajítani egy pityókával.

* * *

— Hallom, hogy Juliska és Péter összeakarnak házasodni. Azt hittem, még nem is ismerik egymást eléggé. . .

— Persze, hogy nem. Éppen ez az oka, hogy összeházasodnak.

* * *

Mester: Most pedig, hogy megegyeztünk a bérre nézve, ki kell jelentenem, hogy nálunk a korai órák vannak szokásban.

Új segéd: Nagyon jó. Sohasem zárhat igen korán nekem.

Utaz: Kell-e fizetni ezekért a gyerekekért?

Kalauz: Haton alul nem fizet.

Utaz: Ez jó, amint látja nekem csak öt van.

* * *

Festő: A mai közönség kilencven százaléka egyáltalán nem tud megkülönböztetni egy jó festményt, egy rossztól.

Kritikus: S ez a szerencsájuk ugyebár Önöknek . . .

* * *

Jólékony látogató a börtönben: Jön-e valaki a barátai közül meglátogatni önt?

131313 számú rab: Nem asszonyom, valamennyien itt laknak velem együtt.

Közli: Sz. I. S.

oo

A csábítás.

Az ördög egyszer nagyott gondolt, s magára vette az arany csillogó csábító formáját és odavetette magát két testvér közé, a kik éltek vágyon, keresve a boldogságot, amely mindig elrejtőzött a láthatatlan semmiségbe, ahová hajszolt életek futottak és megsemmisültek, mert akarták a boldogságot, amit soha meg nem tudtak találni, mert a tévedés ott lakott bennök és ettől nem tudtak megszabadulni, vagy talán észre sem vették, hogy a tévedés már majdnem a lényege lett az embereknek.

Keresték a boldogságot, amit a kincshalmazokba képzeltek belé, amely után vad hajszába fogtak titkos vágyaktól űzve, egymást letiporva, bemocskolva, bűnös sóvárgással álmodtak róla, a hazugságról. És mindig csak arra igyekeztek, hogy azt a testhüvelyt, amelyben a lélek akart öntudatra kelni, mennél kényelmesebben helyezték el a küzdés terén, ahol céltalan célokért folyik a harc.

Szegények voltak, nincstelének. Nem volt egyebük, csak vágy és álom . . . És az is hazug! . . .

A bensejüket zaklatta az Irigység. Sóváran nézték azokat, akiket a sors elhalmozott kincseivel és felzokogtak. De nem hallotta senki a fájalmukat, amit a vágy korbácsa sebzett a szívükbe. Senki nem vett tudomást erről, csak ők, akik hordották a szenvedés keresztjét az élet Golgotáján s elvesztek a sokaságba az ál-Krisztusok között.

A két testvér megállt, egy percre letéve az élet terhét, pihenni akart, hogy aztán újult erővel cipelhessék tovább oda, ahol megszűnnek a szenvedések, a vágyak, az álmok és a csalódások.

E pillanatban vetette oda magát az ördög a két testvér közé. Kihívóan vigyorgott rájuk és szinte hangzott a csábító szó: „Nézzetek ide! En vagyok az erő, a hatalom, a fény, a pompa. Éret-

tem folyik minden emberi küzdelem. Nélkülem nincs kenyér s ruha. Érettem emberérettel áldoz. S most ha akarod, a tiéd vagyok, csak ki kell nyújtsd a kezed. Akkor nincs számodra több küzdelem, csak gyönyör és nyugalom“. — Így szólt a csábítás, amely bár hangtalan volt, de rajta át sugárzott az értelem.

Négy szem egyszerre vetette rá a tekintetét és egyszerre gyúlt bennük a vad tűz, amely vágyón, epedőn hevült a büvös látványtól fűtve. Egy percig tétován álltak megbűvölten s részegülve és mámortól vakultan. Hisz, minden álmuk, vágyuk most itt fekszik előttük, csak ki kell, hogy nyújtsák a kezüket és övék a fény, a pompa és minden álmuk megvalósul.

Ketten voltak, de egyikük sem látta a másikat, sem a vajudását, sem pedig az örömet, amely ott sugárzott az arcán, csak a büvös kincset, az életátkot, a mi a szíve mégis az életnek s amely süketen vak az Igazság megismerésében.

Négy kéz egyszerre nyúlt a kincshez, s ekkor hirtelen találkozott a tekintetük, amely haragos tűzzel villant. Nem ismerték fel egymásban a testvért, csak a gyűlölt ellenséget. Nem látták, hogy egy a szívük, csak a harag tüze hevített. Azt sem vették észre, hogy lelkük van, amely közös, elválaszthatatlan. Semmit! semmit! nem láttak, csak a csábítást! . . .

Hirtelen fegyverek villanak, éles török . . . Az egyik kéz fűrgebb s lesújt még mielőtt a más védhetné magát.

A vér kibuggyant és ráfröccsent az aranyra, amely ismét ördögé változott és kajánul röhögött a hörgő áldozatain. Az egyik ott feküdt a saját véreben, magához ölelve a halált, amely mint mentő jött, hogy véget vessen egy kínos vergődésnek.

A másik pedig meglátva az ördögöt, önmagára ismert a saját vétkében . . .

Nem volt menekvés. A vízió eltűnt, az álom megsemmisült. Nem maradt más a számára, csak egy nagy pusztaság, ahol nincs egyéb, csak az örökös szomjúság, amit nem lehet oltani soha! soha! csak egyszer a Halál, amely rettenetes lesz.

Hová fusson? hová meneküljön? Nincs út, amely kivezetné e rémes kaoszból, ahová a végzet vihara sodorta és ahol összetört a hajó és csak a roncs maradt meg, amibe még bekapaszkodhat, de ez mit ér?

Jobb volna, ha a Halál lesújtana rá a villám üstökével, hogy végképpen megsemmisüljön, eltűnjék, mintha csak nem is létezett volna soha! soha!

Hirtelen felidéződött képzeletében a jövőjének a képe. Maga előtt látta a börtön hatalmas hideg falait, az ítélőszéket, a bitófát. Megborzadt! . . . Dülledt szeméit rámeresztette a kezében levő tőrre, amelyen ott piroslott a testvére vére. Hideg borzongás futott át rajta.

Egy utolsó gyilkos gondolat cikázott át az agyán s már föl-emelte a törét s egy gyors mozdulattal átdöfte a saját szívét. Lebu-

kott a földre a testvére mellé és egy utolsó erőfeszítéssel rányomta az ajkát a testvére kihűlt ajkára és egy forró csókot adott, amit a Halál odafagyasztott a megölt testvér ajkára, megbékültek egy örök nagy testvéri csókban.

Gál Joachim.

oooooooooooooooooooo|oooooooooooooooooooo|oooooooooooooooooooo

Egyházi és iskolai mozgalmak.

 Tisztelettel jelentjük kedves olvasóinknak, hogy lapunk legközelebbi száma október hó elsején fog megjelenni!

Brassai emlékűnnep a kolozsvári unitárius templomban és a temetőben.

Június 12-én nagy és előkelő közönség előtt tartott dr. Brassai Sámuelnek 30 éves halála évfordulója alkalmából díszes emlékűnnepélyt az Unitárius Egyház K. Tanácsa. Erdély magyar társadalmának s intézményeinek képviselői hódolattal jelentek meg a templomi ünnepségre.

Az ünnepség egyik fele a templomban, a másik a temetőben a hatalmas emlékmű előtt folyt le.

A templomban kezdő- és közének után imát mondott Vári Albert vallás tanár, vonószenyessel szerepeltek a Magyar Zenekonzervatórium tagjai, megnyitót tartott Mlt. dr. Ferenczy Géza főgondnok, emlékbeszédet olvasott fel dr. Gál Kelemen tb. igazgató, ünnepi ódáját szavalta Pálffy Márton tanár, régi magyar egyházi éneket énekelt a „Törekvés“ dalkör.

A magas színvonalú, áhítatos ünnepség után a közönség zárt-sorban vonult ki a temetőbe, ahol énekelt a kollégiumi énekkar, emlékbeszédet tartott dr. Boros György főjegyző, mit követett a reformátusok részéről Vásárhelyi János főjegyzőnek megemlékezése és hódolata. A Cluj Román Egyetem és az E. M. Egylet nevében beszélt dr. Kristóf György egyetemi tanár, a Magyar Tud. Akadémia nevében Tulogy János tanár, az Erdélyi Irod. Társaság nevében dr. Tavasz Sándor ref. teol. ak. ig. és végül Sándor József volt szenátor.

Főlemelő és bensőséges volt egyszerre ez az ünnepség, mindannyian mélyen meg voltunk hatva; legyen áldott Brassai emléke!

Az Erdélyi Irodalmi Társaság Brassai emlékűnnepélyé Torockószentgyörgyön június 26-án.

Nagy Brassai-bácsink szülőfalujában június 26-án tartott ünnepséget az Erdélyi Irodalmi Társaság, hová Kolozsvárról autóbusszon utaztak ki mintegy 26—28-an.

A falú végén díszkapúval várták a Társaságot s csatlakozott

vendégeit és egy falusi ember ékes-komoly köszöntővel üdvözölte őket, mire főjegyzőnk, a Társaság alelnöke válaszolt.

Ezután a reformátusok a református, a katolikusok a katolikus, az unitáriusok az unitárius templomba vonultak s megtartották istentiszteleteiket.

Az unitárius templomban az ének után imát mondott dr. Boros György főjegyző, beszédet tartott Vári Albert vallástanár, énekelt a közönség.

Templomozás után br. Rudnyánszky ömértósága szivességéből izletes villásreggeli állott a megjelentek rendelkezésére, mely után az újonnan épült Kultúrházban tartotta meg a Társaság főlemelő ünnepségét.

Marosi Mátyás tanító dalárdája nyitotta meg az ünnepséget s majd dr. Borbély István igazgató, a Társ. főtitkára mondott emlékbeszédet, kiemelve, hogy e szép Kultúrház Brassai nevérol van elnevezve s szellemét van hivatva ápolni. Gál Gyula unitárius lelkész ismertette a Kultúrház építését, miből örömmel hallottuk, hogy a hívek nagy áldozatkészsége mellett a helybeli ref. lelkész is kivette részét az áldozatkészségből, amennyiben a ház helyét sajátjából adományozta. A Kultúrházat megáldotta a reformátusok nevében dr. Tavaszy Sándor teol. ig., a róm. katolikusok részéről Németh Gelért Szt. Ferenc-rendi szerzetes, az unitáriusok részéről dr. Kiss Elek teol. dékán. Magyar nótákat énekelt Útő Mária harmonium kísérete mellett Farkas Albertné, Boros Irén ónagysága s felolvasást tartott Kovács Dezső ref. koll. igazgató, a Társ. alelnöke.

Templomszentelés Csegezen.

Nagyszabású, szép ünnepsége volt a csegezi unitárius egyház-községnek pünköszt másodnapján, mert akkor szentelte fel újonnan épült csinos templomát.

Az új templom kb. 375.000 leuba került s egy jóltevőnek, néhai Pálffy Jánosnak a kertjében épült fel. A hívek mintegy 60.000 leu értékű közmunkát végeztek s egy Csongvai nevezetű afia 15.000 leut adott a templomépítésre és 18.500 leuval újítottatta meg az orgonát. Demes volt gondnok, új Úrasztalát készíttetett 6000 leu értékben s Szász, jelenlegi kurátor az építést vitte keresztül és a szószék feletti koronát javította ki. A torockóiak építették a bejáratot s a templom háta megett levő védő falakat. Az építőmester mész-kői Kereki nevű unitárius afia volt s feladatát nagyszerűen oldotta meg.

Az ünnep alkalmával imát Lőrinczy Dénes tordai esperes mondott s a felszentelő beszédet dr. Kiss Elek teol. ak. dékán tartotta, ki nemcsak a templom vallási értékére mutatott rá nagyhatású beszédében, hanem a hívek erkölcsi elhivatására is abban a kulturális életben, melyet faji és vallási különbség nélkül meg kell élnünk a hazában.

A főt. püspök úr sajátkezüleg írt üdvözetét dr. Mikó Lőrinc titkár olvasta fel. Két kis gyermeket megkeresztelt Ádámosy Gábor kövesdi lelkész, úrvacsorát pedig Árkossy Tamás somfalvi lelkész osztott.

A kis Csegezenben, mint egy kis sasfészekben, közel a híres Székelykőhöz sokan gyűltek össze e nagy ünnepségre s az ezt követő barátságos banketten román testvéreink képviselőjében a jegyző mondott barátságos és megértő üdvözetet az elhangzott beszédek közepette.

Reggelig népes tánc volt.

Vajha az új templom és az új torony egy teljes és kívánt lelki megújodást is jelentene a csegezi egyházközösségre.

Jelenvolt.

Elhunytak. Alsóboldogfalvi *Gyarmathy Lajos* földbirtokos, volt törvényhatósági bizottsági tag, Egyházi Főtanácsunk tagja, f. év június 25-én a reggeli órákban elhunyt Ujszékelyen. Halálát családján és kiterjedt rokonságán kívül, tisztelői serege és vallásközösségünk egyaránt gyászolja. — Hódmezővásárhelyi egyházközösségünk fájdalommal jelenti, hogy 36 éven át hű gondnoka és nemesszívű jóltevője *Kovács József*, a Duna-Tiszamenti Unitárius Egyházkör felügyelő-gondnoka, a Magyarországi Unitárius Egyház Igazgató Tanácsának és a Magyar Unitárius Egyház Főtanácsának tagja, kormányfőtanácsos, június hó 18-án elhunyt. Halála súlyos vesztesége egyházunknak. Legyen emléküik áldott.

Értesülésünk szerint a rendes lelkészi továbbképző-tanfolyam a Főtanácsot megelőző napokban fog két nap alatt megtartatni. Mint eddig, ugy ez évben is kiváló program fogja a továbbképző-tanfolyam létjogosultságát és hasznosságát bizonyítani.

Lapunk zártakor vesszük a szomorú hírt, hogy Abrudbányán óriási tűzvész pusztított, megsemmisítve unitárius egyházközösségünk templomát, paplakát és két bérházát, melyből a kis egyházközösség egyetlen jövedelme jött. A csapás oly nagy, hogy az egyházközösség megsemmisülésétől lehetne tartani, ha a hívek és lelkész nagy, szent elhatározása: bármi áron is újjáépíteni az elpusztult Siont, nem biztatna. Hir szerint gyűjtést kívánnak indíttatni s maguk is minden erejüket összeszeszik a siker érdekében. Hisszük, hogy Isten, ki néha megpróbálja gyermekeit, de végleg soha el nem hagyja, most is meg fogja segíteni a Benne bízókat.

Egy magyar iskola halálára. A magyar iskolaügyekkel szemben annyi türelmetlenséget tanúsító s a jogtalanságok egész hosszú sorozatát véghez vitt kormányoknak egy újabb kultúra-ellenes cselekedetéről adhatunk hírt. A kormány, mint sokak előtt ismer-

retes, már évekkel ezelőtt elhatározta, hogy a kolozsvári női ipariskolát fokozatosan megszünteti s három év óta évről-évre mindig ki is végezte az iskola egy-egy osztályát. Így került az idei iskolát év végén kivégzés alá az utolsó évfolyam s ezzel a közel félszázadon át olyan hasznos és értékes munkásságot kifejtett kolozsvári női ipariskola végleg eltűnik az erdélyi magyar iskolák napról-napra gyérülő soraiból. . . . Negyvenöt esztendő után az idei évfázó nemcsak az 1926—7. tanév befejezését jelentette, de szomorú temetése volt ez magának az iskolának. Igen. A kolozsvári női ipariskolát halálra ítélték s a napokban megtartott utolsó évfázón már elparentálták szép múltú intézményünket az iskola vezetői, elnöknője és majdnem kezdetétől fogva igazgatója, a tevékeny és áldottlelkű Páll Anna. És most mi is sírhatunk valamennyien. Elsírathatjuk legújabb halottunkat, elsírathatjuk azt a sok szép ígéretet, egész erdélyi magyarságunk hasznára való munkásságot, amit még csak a jövőben adott volna ez az intézmény, amit múltjából ítélve biztosan teljesített volna. Szakgassuk meg a ruhánkat és sirjuk el még megmaradt könnyeinket, mert a környörtelen végzet ismét megfosztott egy drága kincsünktől, a hatalmas kormány ismét kiszakított egy darabot kulturánkból, szívéből. . . . De nem baj. Ha az iskolát, az épületet el is veheti a hatalom, a művelődés utáni vágyat nem lehet megfojtani bennünk, a kultúra szerelmét nem lehet kiölni belőlünk, annak a negyvenötévesnek az áldásos hatását, szellemét, amit a kolozsvári női ipariskola fejtett ki, semmilyen tiltó rendelettel sem lehet visszacsínálni, semmilyen intézkedéssel nem lehet megsemmisíteni. Mert ennek a negyvenötéves iskolának áldásos nevelőerejét ezek és ezek szívták magukba, minden faji és felekezeti különbség nélkül s ezek az ezek és ezek még unokáikat is arra a szellemre fogják tanítani, munkára és bizakodásra, amit ők tanultak ebben az intézetben. . . . Töröljétek hát le már a könnyeket. A temetésnek vége. Új munkára kell kezdeni. Folytatni kell ott, ahol a kolozsvári női ipariskola végezte. (nl)

Brassai életrajzát a kiadó-szerző az előfizetési árban 250 leuért adja 350 leu helyett, az előre beküldött összegért, mert azt óhajtja, hogy a nagy férfit tisztelői könnyebben juthassanak hozzá. A pénz az unitárius egyházi irodába, Cluj-Kolozsvár küldendő.

oo

Alapítói díj 500 Leu, minek ellenében az „Unitárius Közlöny“ ingyen jár!

oo

Szerkesztik: Dr. Kiss Elek, Pap Domokos, Pálffy Márton, Szent-Iványi Sándor, Dr. Varga Béla.

Előfizetési ár: Egész évre 60 L. Magyarországra 90 L. Egyes szám ára 8 L. Akik a 60 L.-t egy összegben előre befizetik, a Dávid Ferenc-Egylet rendes tagjainak tekintetnek. Örökös alapítódíj 500 L. Minden pénz Gálfi Lőrinc egyleti pénztárhoz küldendő.

Nyomatott „Corvin“-könyvnyomdában Cluj-Kolozsvár, Str. Iorga (volt Jókai-utca) 17 sz.